

Голас Радзімы

5 красавіка 1979 г.
№ 14 (1584)

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Год выдання 24-ы
Цана 4 кап.

ЦІ МАГЧЫМА
ЗАХАВАЦЬ
У ЧЫСЦІНІ
АТМАСФЕРУ!

«Самы каштоўны
капітал»
стар. 2—3

З СЁННЯШНЯГА
НУМАРА ГАЗЕТА
ПАЧЫНАЕ
ДРУКАВАЦЬ
НАТАТКІ
В. МАЦКЕВІЧА
АБ ПАДАРОЖЖЫ
ПА ЗША І КАНАДЗЕ

«Такое гаючае
слова Радзіма»
стар. 4

ПЕРАД ЗАКОНАМ
РОУНЫЯ УСЕ
ГРАМАДЗЯНЕ СССР

«Оборотная сторона
медали»
стар. 5

ВЯСКОВАЯ ШКОЛА
СВЯТКУЕ ЮБІЛЕЙ

«Сенніцкія музыкі»
стар. 6

Работы Міколы Купавы неаднойчы з'яўляліся на старонках «Голасу Радзімы» і выклікалі цікавасць у чытачоў. Некаторыя з іх выказалі пажаданне больш даведацца пра жыццё і творчасць мастака. Гутарка з маладым беларускім графікам Міколам Купавам эмешчана сёння на 7-й стар.

Фота Я. ПЯСЕЦКАГА.

У адпаведнасці з праграмай палёту навукова-даследчага комплексу «Салют-6» — «Саюз-32» — «Прагрэс-5» 24 сакавіка 1979 года праведзены выпрабаванні сістэмы касмічнай сувязі, якая забяспечвае перадачу тэлевізійнага адлюстравання з Зямлі на арбітальную станцыю. Такі эксперымент выкананы ўпершыню ў гісторыі касманаўтыкі.

Прыём адлюстравання на станцыі «Салют-6» ажыццяўляўся пры дапамозе спецыяльна распрацаванага тэлевізійнага прыёмніка, дастаўленага на арбіту грузавым караблём «Прагрэс-5». Касманаўты Уладзімір Ляхаў і Валерыі Румін правялі мантаж прыёмніка на станцыі і папярэдняю праверку яго працаздольнасці.

Тэлевізійныя перадачы з Цэнтра кіравання праводзіліся адначасова з радыёперагаворамі ў ходзе двух сеансаў сувязі.

З увядзеннем у эксплуатацыю сістэмы сувязі, якая забяспечвае прыём тэлевізійнага адлюстравання на борце арбітальнага комплексу, значна расшыраюцца магчымасці перадачы экіпажу рознай інфармацыі ў выглядзе тэкстаў, табліц, чарцяжоў, фатаграфій, а таксама тэлевізійных сюжэтаў з Цэнтра кіравання і іншых арганізацый.

ВЫПУСКНІКІ МЕДЫЦЫНСКАГА ВУЧЫЛІШЧА

ВЫБІРАЮЦЬ САБЕ РАБОТУ ЗАГАДЗЯ

ПРАФЕСІЯ ПА ПРЫЗВАННЮ

Хірург Пінскай гарадской бальніцы Алег Макарэвіч і яго асістэнт Георгій Дарашэнка на працягу дзвюх гадзін змагаліся за жыццё трохгадовай дзяўчынкі.

— Усе ў парадку? — пытаюцца ў хірургаў налегі.
Алег Макарэвіч сцвярджае, што крывае галавой.
— Мы зрабілі тое, што ад нас залежыць. Цяпер жыццё дзяўчынкі ў руках Машы...

Медыцынская сястра Марыя Шаламіцкая ведае: як бы паспяхова ні прайшла аперацыя, поўнае выздаравленне хворага залежыць ад яе вопыту, клопатаў, увагі. Яна пастараецца даглядаць гэтую дзяўчынку гэтак жа, як за 20 год работы ў бальніцы даглядала і ставіла на ногі сотні іншых людзей.

— Калі я паступала ў медыцынскае вучылішча, — расказвае Шаламіцкая, — аб будучай рабоце ведала нямнога. Толькі праз год зразумела і ацаніла сапраўдны сэнс звання — міласэрная сястра. Я навучылася не толькі цяргенню, але і мужнасці, не толькі ўважлівасці, але і спачуванню. «Калі дзяўчына, якая выбрала прафесію медыцынскай сястры, не мае ў сваім сэрцы любві да людзей, — яна памылілася, гэта не яе прызначэнне», — так казалі нам перад уступнымі экзаменамі. Гэтыя словы я паўтараю тым, хто вучыцца цяпер у мяне.

...Кожны год дзяўчаты ў белых халатах упершыню пераступаюць парог Пінскай гарадской бальніцы. Усе яны — навучэнкі мясцовага медыцынскага вучылішча. Большасць прыехала з вёсак. У вёсцы прафесія медыка здаўна асабліва паважаная, і пасля заканчэння вучылішча амаль усе атрымліваюць накіраванні ў родныя вёскі, бо цяпер усюды ёсць бальніцы.

У чатырохпавярховым корпусе вучылішча — кабінеты і лабараторыі, аснашчаныя кінапраектарамі, відэамагнітафонамі, тэлевізарамі, медыцынскай апаратурай. На абсталяванне штогод вучылішча расходуюць больш як 15 тысяч рублёў.

— Большасць нашых навучэнцаў прыходзіць пасля васьмігодкі і атрымлівае тут не толькі спецыяльнасць, але і сярэдняю адукацыю, — гаворыць загадчык навучальнай часткі Валянцін Бабінец. — Паралельна з анатоміяй, фізіялогіяй, мікрабіялогіяй першакурснікі вывучаюць прадметы сярэдняй школы: замежныя мовы, матэматыку, літаратуру, гісторыю. Праграму дзесяцігодкі яны завяршаюць к канцу другога года навучання, а потым палічана вывучаюць медыцыну.

На другім курсе дзяўчаты ўпершыню ад тэорыі пераходзяць да практыкі. Вядома, догляд хворых ім давяраюць не адразу: спачатку студэнткі прыглядаюцца да работы вопытных сясцёр.

У вучылішчы тры аддзяленні — акушэрскае, фельчарскае і сястрынскае. У рамках кожнага з іх пасля двух год вучобы можна выбраць больш вузкую спецыяльнасць. Напрыклад, на аддзяленні медсясцёр пяць прафесій — хірургічная сястра, аперацыйная, сястра па дыетычнаму харчаванню, па функцыянальнай дыягностцы, сястра дзіцячай паліклінікі.

Большасць студэнтаў займаюцца ў гуртках, семінарах, навуковых студэнцкіх таварыствах. Амаль усе яны жывуць у інтэрнаце, які знаходзіцца побач. У ім ёсць пакой адпачынку, чытальная зала, працуюць аматарскія гурткі, спартыўныя секцыі, маладзёжнае кафэ. Ёсць у вучылішчы свой спартыўны кемпінг на беразе возера — некалькі летніх домікаў, спартыўныя прылады, катэр. Адпачываюць тут студэнты і выкладчыкі бясплатна.

— Нашы выпускнікі, — гаворыць дырэктар вучылішча Іван Яроміч, — выбіраюць месца свайёй будучай работы загадзя. Імяна — выбіраюць, бо мы, як правіла, задавальняем іх просьбы. А выбар шырокі. Паводле даных Міністэрства аховы здароўя Беларусі, рэспубліканскім медыцынскім установам штогод патрабуецца каля 4 тысяч чалавек з сярэдняй медыцынскай адукацыяй — сясцёр, акушэраў, фельчараў...

Натуральна, ёсць выпускнікі, якія хочуць прадоўжыць вучобу ў інстытутах і стаць урачамі. Імкненне пахвальнае і зусім рэальнае. А лепшыя навучэнцы (каля 20 чалавек штогод) атрымліваюць ад вучылішча накіраванні, што дазваляюць паступаць у вышэйшую навучальную ўстанову па-за конкурсам, гэта значыць карыстаюцца пераважным правам залічэння, набраўшы на экзаменах аднолькавую з іншымі колькасць балаў. На льготных умовах прымаюць і тых, хто пасля заканчэння вучылішча адпрацаваў некалькі год па спецыяльнасці.

Хірург Алег Макарэвіч, асістэнт Георгій Дарашэнка пачыналі з медвучылішча.

— У Мінскі медыцынскі інстытут я паступіў па накіраванні Пінскага вучылішча, — расказвае кандыдат медыцынскіх навук, загадчык хірургічнага аддзялення бальніцы Алег Макарэвіч. — Атрымаўшы ў інстытуце дыплом з адзнакай і права свабоднага выбару месца работы, папрасіў накіраваць мяне ў Пінск. Мае першыя настаўнікі, вопытныя хірургі Канстанцін Шэлех і Павел Рудзік, урачы гэтай бальніцы, зноў сталі маімі настаўнікамі. Пад іх кіраўніцтвам рабіў я свае першыя аперацыі. Яны ж паралілі і дапамаглі мне працягнуць вучобу: працуючы, я адначасова абараніў кандыдацкую дысертацыю.

Два мае браты, якія таксама пачалі з нашага вучылішча, працуюць у Мінску: Георгій — старшы навуковы супрацоўнік Інстытута неўралогіі, Міхаіл — дацэнт медыцынскага інстытута. Магчыма, разам са мной праз два гады будзе працаваць мой сын, студэнт чацвёртага курса.

Алег Макарэвіч не выключэнне. У Пінскім медыцынскім вучылішчы прафесію атрымалі ўжо 4 200 чалавек, і таленавітай моладзі сярод іх аказалася нямала.

Наталля БУЛДЫК.

У творчай садружнасці працуюць станкабудуўнікі з горада Карл-Маркс-Штата Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі і віцебскага завода імя Камінтэрна. Абмен вопытам, узаемная дапамога ў асваенні новай тэхнікі садзейнічаюць высокапрадукцыйнай працы. Нямецкія і беларускія спецыялісты часта бываюць на прадпрыемствах адзін у аднаго.
НА ЗДЫМКУ: [злева направа] інжынер-электронік Рэйнер ЛЕХНЕР і электрамеханік Стэфан РЭЖ з Карл-Маркс-Штата разам з савецкімі спецыялістамі інжынерамі Барысам ЛЕАНІДАВЫМ і Міхаілам АНТАНЕНКАМ вядуць наладку станкоў з лічбавым праграмным кіраваннем, якія паставіла ў СССР народнае прадпрыемства імя 8 Мая (ГДР).

З ДАПАМОГАЙ ЭВМ

Надзейным саюзнікам аграромаў Беларусі стала ЭВМ. З яе дапамогай складзены дакладныя, навукова абгрунтаваныя дозы ўнясення ўгнаенняў на веснавой сяўбе для ўсіх калгасаў і саўгасаў. Атрымаўшы загадзя ад гаспадарак даныя аб складзе глебы і забяспечанасці яе спажыванымі рэчывамі, высяваемых культурах і намеранай ураджайнасці, камп'ютэр рашыў гэтую складаную задачу менш чым за гадзіну замест паўтарадвух месяцаў, якія затрачвалі звычайна на гэта самы вопытны тэхнолаг палёў.

У Беларусі электронна-вылічальная тэхніка ўпэўнена «асвойвае» новыя сельскія прафесіі. Яна дапамагае прагназіраваць ураджай, складаць рацыёны, весці ўлік.

КОЛЬКІ У АЗЕРАХ ВАДЫ?

Своеасаблівыя пашпарты атрымалі беларускія азёры. Усе графы ў іх запоўнілі супрацоўнікі лабараторыі возеразнаўства Беларускага ўніверсітэта. У пашпартах прыведзены звесткі аб тым, колькі ў азёрах вады, якая максімальная глыбіня іх, чым цікавы жывёльны і раслінны свет азёр.

Асобны артыкул у паш-

парце — прызначэнне вадаёма. Вучоныя выявілі каля ста азёр, багатых кормам, у якіх гідрабіёлагі рэкамендуюць разводзіць рыб каштоўных парод.

КРЫШТАЛЮ СТАНЕ БОЛЬШ

На шклозаводзе «Нёман», што на Гродзеншчыне, уведзен у эксплуатацыю буйны цэх па вытворчасці бытавых шкляных і крышталёвых вырабаў — ваз, графінаў, салатніц, фужэраў, бакалаў і іншай прадукцыі. Новы двухпавярховы корпус займае параўнальна невялікую пляцоўку, а вось магутнасць у яго сапраўды волатаўская. Тут зманціравана шкловарная печ няспыннага дзеяння, здольная вырабляць за суткі 20 тон шкломасы.

АДЗІН З СЕМНАЦАЦІ

Дзяржаўная камісія прыняла буйнейшы ў Пінскім раёне комплекс па адкорму буйной рагатай жывёлы. Гэтым аб'ектам завершана будаўніцтва саўгаса «Парахонскі», якое пачалося шэсць гадоў назад. Да гэтага тут былі будаваны малочны комплекс, склады і рамонтна-механічныя майстэрні, сярэдняя школа, лазня, фельчарска - акушэрскі

пункт, гасцініца, камбінат бытавога абслугоўвання, восем жылых дамоў, гандлёвы цэнтр, пракладзены водаправод, каналізацыя, сетка ачышчальных збудаванняў.

«Парахонскі» — адзін з 17 саўгасаў, пабудаваных на меліраваных землях Беларускага Палесся. Хлеббаробы атрымалі ў карыстанне каля 7 тысяч гектараў асушаных і 780 гектараў арашаемых зямель.

ВУЧАЦЬ СВАЕЙ ПРАФЕСІІ

У калгасе «Радзіма» Нясвіжскага раёна многія вопытныя механізатары з'яўляюцца настаўнікамі моладзі. Яны дапамагаюць юнакам лепш авалодаць выбранай прафесіяй, выхоўваюць у іх любоў да роднай вёскі.

Сцяпан Глобаж, кавалер ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга, ужо больш за дзесяць гадоў працуе механізатарам. Умелымі рукамі Глобажа падуладны трактары розных марак, камбайны. Дзякуючы яго старанням палюбілі машыны выпускнікі СПТВ-36 Іван Кухта, Віктар Малойла, Валерыі Грашчанка... Добрымі выхаванцамі і настаўнікамі моладзі зарэкамендавалі сябе механізатары Мікалай Усовіч, Міхаіл Пятраш і інш.

У чацвёртым годзе пяцігодкі з канвеера Магілёўскай абутковай фабрыкі сідзе звыш 1,5 мільёна пар дзіцячага і жаночага абутку.
НА ЗДЫМКУ: адзін з участкаў зборнага цэха.

ПАВЕТРА, ЯКІМ ДЫХАЮЦЬ МІНЧАНЕ

САМЫ КАШТОЎНЫ КАПІТАЛ

Урачы Мінскай гарадской санэпідэманцыі закрылі ліцэйную вытворчасць Мінскага даследна-механічнага завода, якая атручвала паветра ў жылых кварталах каля прадпрыемства. Гэта здарылася пасля таго, як адміністрацыя завода не выканала патрабавання медыкаў аб пераводзе печы на газавы паліва.

Аб тым, чым закончыўся гэты канфлікт і на узгадняюцца работа па ахове прыроды з індустрыяльным развіццём горада, расказвае наш меснік старшыні Мінскага гарвыканкома Іван ШКРАБНЕУ.

— Ліцэйная вытворчасць на Мінскай даследна-механічным заводзе аднавіла работу толькі тады, калі вугаль замянілі больш бяспечным газам.

Сам па сабе гэты прыклад не тыповы для Мінска. Паветра над беларускай сталіцай дастаткова чыстае. Чаднага газу, напрыклад, у ім утрымліваецца ў 23 разы менш, чым у Лондане, і ў 26-чым у Парыжы. Не перавышае дапушчальнага ўзроўню і наяўнасць іншых шкодных прыmesяў.

Канфлікт медыкаў з адміністрацыяй завода, бадай, прыкрае непаразуменне. Да такіх радыкальных мер нам даводзіцца звяртацца не часта. Але фінал яго, безумоўна, тыповы і заканамерны. Палажэнне аб ахове прыроды ўнесена ў новую Канстытуцыю БССР. І цяпер кож-

ны, хто робіць шкоду навакольнаму асяроддзю, нясе такую ж адказнасць, як і ў тым выпадку, калі б закон быў парушаны ў адносінах да чалавека.

— Якія ёсць гарантыі, што закон будзе служыць надзейным бар'ерам на шляху забруджвання паветранага басейна горада?

— Кантроль за аховай навакольнага асяроддзя ў маштабах такога горада, як Мінск (насяліцтва каля 1,3 мільёна чалавек), вядома, справа няпростая. Тут размешчана больш як 300 буйных прамысловых прадпрыемстваў, і кожнае з іх на нейкі час можа аказацца «парушальнікам».

На дапамогу службе санітарнага нагляду прыйшла аўтаматычная сістэма кантролю чысціні гарадскога паветранага басейна. Сёння ўрачам дастаткова набраць тэлефонны код на пульце, і яны атрымліваюць звесткі аб хімічным стане паветра ў любых пунктах: на плошчы або магістралі, паблізу завода або электрастанцыі. Любое, нават нязначнае парушэнне ўстаноўленых норм нават больш дапушчальнай канцэнтрацыі шкодных рэчываў, што выкідаюцца ў атмасферу (даўце), не застаецца незаўважаным.

Але шукаць вінаватых і караць іх, вядома ж, не галоўная наша задача. Мы імкнемся стварыць такія ўмовы, каб по-

АД БРЭСТА ДА МАСКВЫ— БЕЗ ПРЫПЫНКУ

На аўтамабільных магістральных, якія пралеглі да Масквы, усталяваюцца новыя дарожныя знакі. Яны ўказваюць шлях да месцаў будучых спартыўных саборніцтваў XXII Алімпійскіх гульняў. Аўтамабілі з пяццю колесамі на борце будуць рухацца па аўтастрадах, якія названы алімпійскімі.

Сярод іх — аўтамабільная магістраль Брэст — Масква. Да адкрыцця Алімпіяды-80 яна істотна абновіцца. Па шляху будзе створана новая дарога высокага класа. Ужо здадзены самыя цяжкія ўчасткі, якія перасеклі тарфянікі і балоты Палесся.

На трасу выйшла навейшая дарожна-будаўнічая тэхніка. Яна дазволіла перавесці збудаванне дарогі на паток. Адсыпка землянога палатна, апрафіліраванне, укладка бетону, адзелка паверхні магістралі, нанясенне раздзяляльных палос — усе работы знаходзяцца пад кантролем аўтаматыкі.

Высокапрадукцыйныя машыны, стварыўшы паслядоўны тэхналагічны канвейер, пакідаюць за сабой гатовую дарогу, праездная частка якой утварае шырэнь за дзеючую. Траса вызначаецца трываласцю і роўнасцю пакрыцця. Кожную гадзіну яна падаўжаецца на дзвеце метраў. Абнаўленне магістралі будзе завершана за некалькі месяцаў да адкрыцця Алімпіяды.

Гэта скарасная аўтастрада мае мноства транспартных развязак на розных узроўнях. На дарозе не будзе сферафораў. Яна аб'яднае гарады і населеныя пункты. Абочыны з цвёрдым пакрыццём, газон, які падзяляе трасу на дзве паласы, — усё гэта гарантуе высокую бяспеку руху.

На дзеючых участках абноўленай трасы ўжо ўстаноўлены прыдарожныя шчыты, з якіх глядзіць сімпатычнае медведзія — сімвал XXII Алімпійскіх гульняў.

нацыю выключыць забруджванне навакольнага асяроддзя.

— Ці рэальна гэта?

— Так. І мы ў Мінску ўжо дэбіліся многага ў гэтых адносінах. Вось толькі некаторыя таму сведчанні: вучоныя навукова-даследчай лабараторыі ачыскі газавых выкідаў плавільных аграгатаў Беларускага політэхнічнага інстытута распрацавалі зусім новую канструкцыю «мокрага» пылаўлоўніка. Ён аказваўся ў тры разы больш эфектыўны за тых, што выкарыстоўваліся раней. На Мінскім аўтамабільным заводзе і іншых прадпрыемствах краіны, дзе выкарыстоўваюцца гэтыя пылаўлоўнікі, насычаны шкоднымі прымесямі дым вагранкі змяніўся і стаў прызрысты і лёгкі, як пара. У ім практычна няма атрутных рэчываў.

Работа па далейшаму ўдасканаленню апаратаў, прызначаных для аховы навакольнага асяроддзя, працягваецца. Сканструяваны і ўжо ўкаранены на некаторых заводах спецыяльныя аўтаматызаваны вузел дапальвання вогнісця вуглярода ў вагранцы, распрацавана сістэма тонкай ачыскі і г. д.

Калі ўлічыць, што вагранкі ёсць амаль на кожным метал-

сельскія навіны

ПАЛЕСКАЯ ЦАЛІНА СЛУЖЫЦЬ ЛЮДЗЯМ

Буйныя каласы, сакавітыя травы зашумяць на новым, плошчай 5 000 гектараў, масіве ў пойме ракі Морач. Меліяратары датэрмінова, з гарантыяй высокай якасці, перадалі гэтыя землі гаспадаркам Клецкага і Капыльскага раёнаў. Яны расчысцілі забалочаныя ўгоддзі ад хмызняку, пнёў і кушні, пабудавалі дрэнажныя сістэмы са шлюзамі і трубамі-рэгулятарамі, праклалі дарогі.

— Галоўная наша мэта, — гаворыць міністр меліярацыі і воднай гаспадаркі БССР В. Паўлючук, — не простае асушэнне, а рэгуляванне воднага рэжыму, поўнае акультурванне глебы для атрымання высокай устойлівых ураджаў, незалежна ад капрызаў надвор'я. Усе сілы накіраваны на вырашэнне цэнтральнай задачы — карэнае паліпашэнне выкарыстання, павышэнне ўрадлівасці меліяраваных зямель. Таму ўсюды, дзе дазваляюць прыродныя ўмовы, будуцца асушальна-ўвільгатняльныя сістэмы, у тым ліку з аўтаматызаваным кіраваннем. Толькі за апошні год для пераразмеркавання вільгаці да створаных раней 400 вадаасховішчаў і сажалак дадалося звыш ста. Гэта дазваляе хутчэй перавесці на арашэнне агародніцтва і кармавыя ўгоддзі жывёлагадоўчых комплексаў.

Меліяраваныя землі, якія занялі ў рэспубліцы 2,5 мільёна гектараў, даюць ужо каля трэці ўсёй прадукцыі раслінаводства і палавіну кармоў для жывёлы. Работы працягваюцца. Пакаральнікі балотнай цаліны паспяхова працуюць і ў зімовы час.

У КОЖНЫМ ЗВЯНЕ — АДУКАВАННЯ СПЕЦЫЯЛІСТЫ

У калгасе імя Калініна Нясвіжскага раёна — больш за сорок спецыялістаў з вышэйшай адукацыяй. Яны ўзначальваюць не толькі ўсе галоўныя службы, але і трактарна-палыводчыя брыгады, жывёлагадоўчыя комплексы. Працуюць творча, выкарыстоўваючы навуковыя веды. Таму і поспехі калектыву добрыя: летась сабраны на 41 цэнтнеру збожжа і 250 цэнтнераў бульбы з гектара, рэалізавана два чыгуначныя эшалоны малака і мяса.

Выхаванне добрых спецыялістаў — пастаянны клопат праўлення калгаса, якое ўзначальвае кандыдат эканамічных навук Якаў Аляксанкін. Тут адкрыты міжшкольны вучэбна-вытворчы камбінат, які рыхтуе кадры на 16 прафесіяў. Дзесяць юнакоў і дзяўчат займаюцца па пунцёках гаспадаркі ў інстытутах і тэхнікумах. Моладзь ахвотна працуе ў роднай вёсцы, якая ператварылася ў су-

часны пасёлак гарадскога тыпу. Пабудаваны выдатны Палац культуры, гандлёвы цэнтр, сярэдняя школа, дзіцячы сад-яслі, стадыён, плавальны басейн. Толькі ў гэтай пяцігодцы тут дабавіцца каля 250 кватэр з усімі выгодамі.

Праблема поўнага забеспячэння кадрамі спецыялістаў паспяхова вырашаецца і ў іншых гаспадарках рэспублікі. У бліжэйшыя два гады яны ўзначалюць усе падраздзяленні сярэдняга звяна.

БУДАЎНІЧАЯ ІНДУСТРЫЯ ПАМНАЖАЕ СІЛЫ

Случкі сельскі будаўнічы камбінат пастаўляе ў гаспадаркі многіх раёнаў рэспублікі канструкцыі, з якіх манціруюцца буйныя фермы і комплексы. На паточных лініях прадпрыемства вырабляецца арматура, фармуецца розныя віды канструкцый і вырабаў, якія адразу перавоззяцца на аб'екты.

Сельскае будаўніцтва Беларусі трывала становіцца на індустрыяльную аснову. У Віцебску і Бяроза ўведзены ў дзеянне заводы аб'ёмна-блочнага і буйнапанельнага домабудавання, у Гомелі — аб'яднанне па вытворчасці клееных драўляных канструкцый. Закончана будаўніцтва 14 апорных баз і растварабятных вузлоў. Расшыраюцца і рэканструюцца

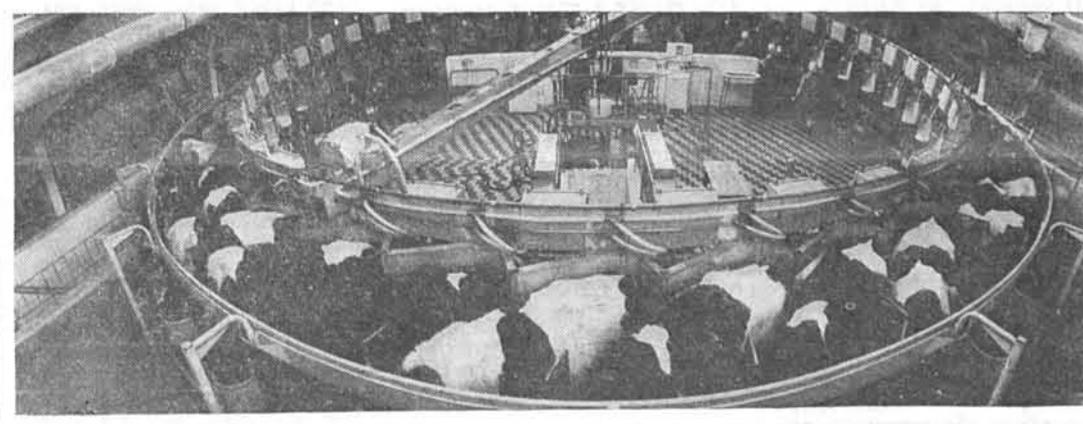
завод будаўнічай індустрыі і будаўніча-мантажныя арганізацыі ў Баранавічах, Жлобіне і Маладзечна.

Пераход да індустрыяльных метадаў будаўніцтва дазваляе за пяцігоддзе на трэць павялічыць аб'ём работ. Сёлета на сяле ўводзіцца ў строй больш, як 900 аб'ектаў. У іх ліку — шматкватэрныя жылыя будынкі, школы, Дамы культуры, клубы і кінатэатры, дзіцячыя сады, сельскія прафтэхвучылішчы, буйныя прадпрыемствы па перапрацоўцы сельскагаспадарчай прадукцыі, вытворчасці малака і мяса на прамысловай аснове.

МЕХАНАТАРСКІ ЎСЯНАВУЧ

Школамі майстэрства сталі вучэбныя вытворчыя пункты, створаныя сельгастэхнікай ва ўсіх раёнах Беларусі. Заняткі арганізаваны тут у два этапы. Спачатку трактарысты, шафёры і камбайнеры праходзяць тэарэтычную падрыхтоўку, затым накіроўваюцца на практыку да настаўнікаў — майстроў вышэйшага класа і пасля гэтага здаюць экзамены кваліфікацыйнай камісіі.

На гэтых пунктах, а таксама ў прафтэхвучылішчах і гуртках тэхнічнага ўсянавуча вучацца вадзіць машыны і павысяць кваліфікацыю больш як 50 тысяч сялян.

Малочнаварны комплекс на 1 200 кароў уступіў у строй дзеючых у калгасе «Новы быт» Мінскага раёна. У яго ўваходзяць памяшканні для ўтрымання жывёлы, для ацёлу кароў, малочны блок з даільнай устаноўкай «Карусель», ветэрынарны пункт, сховішча для караняплодаў, сянажныя вежы і сіласная траншэя для захоўвання кармоў, кацельня. Усе працэсы —

кармленне, даенне, прыбіранне памяшканняў — механізаваны і аўтаматызаваны. Абслугоўваюць комплекс 34 рабочыя. Штогод комплекс будзе атрымліваць 48 тысяч цэнтнераў малака. НА ЗДЫМКАХ: даільная ўстаноўка «Карусель»; аналіз малака праводзіць лабарантка Зоя ЛАСЕВІЧ.

апрацоўчым прадпрыемстве горада, то работа вучоных з'яўляецца вельмі важнай і актуальнай. Тэматыка даследаванняў гэтай пакуль адзінай у краіне спецыялізаванай лабараторыі ўключана ў каардынацыйны пяцігадовы план Дзяржаўнага камітэта ССРСР па навуцы і тэхніцы.

У тых выпадках, калі эфект ачыскі не дае жадаемых вынікаў, мы ставім пытанне аб вывадзе за межы горада шкодных у санітарных адносінах прадпрыемстваў. У бліжэйшы час, напрыклад, па гэтай прычыне пераедуць на новае месца гіпсавы завод і гарбарня, многія аўтагаспадаркі.

— Спецыялісты называюць аўтагаспадарку адным з найбольш інтэнсіўных забруджвальнікаў навакольнага асяроддзя. Што робіцца для таго, каб зменшыць яго шкодны ўплыў на атмасферу горада?

дзіцелям выдаюцца спецыяльныя талоны аб аглядзе іх машын з указаннем тэрміну дзеяння.

Адкрыты таксама пасты па праверцы таксічнасці выхляпных газаў. У цэнтры горада ліквідуюцца аўтазаправачныя станцыі. Акрамя знешняй калцавай дарогі будуюцца два ўнутраныя кольца, якія разгрузаць цэнтр сталіцы ад патоку аўтамабіляў.

Наспела неабходнасць зрабіць «дыханне» аўтамабіляў зусім бяшкодным. Іх жа колькасць пастаянна расце. Вучоныя ўжо распрацавалі для рухавіка даволі дзейсны «процігаз» — нейтралізатар шкодных прымесяў. Выкарыстоўваюцца таксама розныя дабаўкі да паліва, якія зніжаюць утрыманне сажы ў выхляпных газах больш як на 60 і шкодных рэчываў — на 40 працэнтаў.

— Статыстыка сведчыць, што на кожнага мінчаніна прыпадае ў сярэднім 70 квадратных метраў зялёных насаджэнняў. Якая іх роля ў ахове навакольнага асяроддзя горада?

— Вучонымі ўстаноўлена, што адно дрэва за суткі аднаўляе кісларод, неабходны для дыхання трох чалавек. Таму

расшырэнне пасадак дрэў і кустоў мы лічым адным з эфектыўных сродкаў барацьбы за чысціню паветра. У гарадах і населеных пунктах Беларусі к 1980 году, напрыклад, прадугледжваецца стварэнне новых зялёных насаджэнняў на плошчы больш як 12 тысяч гектараў.

Ставіцца задача забяспечыць строга навуковы падыход да азелянення населеных пунктаў. Што маецца на ўвазе?

Вучоныя ўважліва прааналізавалі інтэнсіўнасць паглынання дрэвамі розных шкодных прымесяў. Было вызначана, напрыклад, што з двухвокісам серы больш паспяхова спраўляюцца дуб чарэшчаты, клён вастралісты, бяроза пушыстая. Яны рэкамендаваны для пасады каля электрастанцый і прадпрыемстваў, якія спальваюць вугаль і нафту.

Даследаванні паказалі таксама, што шурпатае лісце вяза затрымлівае пыл у шэсць разоў лепш, чым асіна і таполя, і ў два разы лепш, чым дуб. Асабліва добра звязваюць пыл рэдкія рознавысокія насаджэнні з ажурнай кронай.

Вывучаецца і зваротная сувязь: якое ўздзеянне аказвае забруджванне паветра на зялё-

ныя насаджэнні, як змяняюцца іх фізіялагічныя функцыі, а значыць, і ачышчальная здольнасць.

— Няма такой вуліцы ў Мінску, дзе б не раслі дрэвы, кусты. Але ў парках, якія сталі любімым месцам адпачынку мінчан, паветра, вядома ж, значна чысцейшае. Ці прадугледжваецца павелічэнне колькасці такіх «аазісаў»?

— Вядома. Апрача азелянення вуліц горада прадугледжваецца стварэнне новых лесапаркавых масіваў. Самы буйны з іх хутка з'явіцца на былым Камароўскім балоце. Для жыхароў новых мікрараёнаў горада, размешчаных у наваколлі будучага парка, ён, несумненна, стане добрым месцам адпачынку. Да таго ж, новы парк мы разглядаем як дадатковы рэзервуар чыстага паветра. Словам, перспектывы захавання ў чысціню паветранага басейна Беларускай сталіцы добрыя. А гэта ў рэшце рэшт адна з важнейшых умоў стварэння аптымальнага жыллага асяроддзя ў такім вялікім горадзе, як Мінск.

Інтэрв'ю вёў Ігар АСІНСКІ.

ШТО мы выносім з далёкіх падарожжаў па незнаёмых нам дагэтуль краінах? Якія пачуцці авалодваюць усёй нашай істотай так моцна, што, вярнуўшыся дамоў, нам не церпіцца падзяліцца ўражаннямі з сябрамі, нават з цэлым светам? Нарэшце, якія карціны ўбачанага яшчэ доўга потым паўстаюць у нашай памяці, да чаго мы нязменна вяртаемся ў думках, аб чым разважаем?

Зачараванне прыродай, якая так непадобна на тую, якую ты ведаеш з маленства. Так адкажуць адны. Захапленне дзіўным стылем сучаснай архітэктуры, якая надае фантастычны каларыт гарадам Захаду. Дапоўняць другія. Пазнанне сапраўднага спосабу жыцця іншага народа, аб якім ты да сюль толькі нешта ведаў з прачытанага. Запярэчаць трэція.

Вось тыя ўражання, якія вабяць турыста ў іншы край. Так, усё гэта — і зачараванне, і захапленне, і пазнанне — спадарожнічала і мне ў час паездкі па Канадзе і Злучаных Штатах Амерыкі ў кастрычніку мінулага года. Але калі б толькі гэта засталася ўва мне, не сеў бы я за нататкі, у якіх хачу падзяліцца з чытачом тым гапоўным, што вынес у сэрцы з вандроўкі па дарогах Амерыкі.

Не ўтаю: і майму позірку раптам бачыцца «індзейскае лета» Квебека з яго нясцерпна пукчымі фарбамі ці Мюрскі лес пад Сан-Францыска з апошнімі, яшчэ ўчалелымі ад сякеры магутна-велічымі секвоймі. А то ўсплыне ў памяці, як міраж, шэдэўр сучаснага дойлідства — дзве паўсферы высачэзнага гмаху «Сідзі хол» у Торонта, крыжам уздыблены ў неба будынак сабора святой Марыі ў Сан-Францыска, пабудаваны некалькі год назад і ні кропелькі не падобны на традыцыйны сабор, ці казка на яе — «Дзіснейленд» — гарадок для дзяцей пад Лос-Анджэлесам.

Але такія карціны ўспыхваюць у маёй памяці з кожным днём усё радзей, становяцца ўсё больш бляклымі і паступова затухаюць, як спалохі адышоўшай за гарызонт навалніцы. Пройдзе яшчэ нейкі час, і яны сальуюцца ў адну невыразную, зацягнутую смугой дэлячын, і цалкам сатруцца з маёй памяці.

Не сатрэцца толькі вобраз Радзімы, убачаны здалёк. З іншага свету, не толькі ў геаграфічным, але і ў сацыяльным паняцці іншага. Ubачаны і маймі вачамі, і вачамі маіх землякоў. Можна, каму здасца недарэчным, што, вярнуўшыся дамоў, я наважыўся пісаць пра гэта. Ці варта было тады ездзіць так далёка? Варта, хочацца мне сказаць ва ўвесь голас. Варта, каб ацаніць у поўнай меры той скарб, якім мы валодаем. Варта, каб зразумець глыбокую мудрасць старой народнай прымаўкі: што маем — не цнім, а згубіўшы — плачам.

Гэта менавіта тое самае пачуццё, якое я вынес з падарожжа па Паўночнай Амерыцы і якое выцесніла амаль цалкам чужую экзотыку.

...І ЗДАСЦА РОДНЫМ ДОМАМ

Прайшло ўжо амаль паўгода, а словы старой настаўніцы са Стрыя я чую так выразна, нібыта яны прагучалі толькі што, вось зараз. Я перакананы, што яны будуць суправаджаць мяне ўсё жыццё, бо за імі — проста і непадкупная праўда. Здаецца, і словы самыя звычайныя, і сказаныя яны былі без патэтычнай інтанацыі, але тая перакананасць, з якой гаварыла настаўніца з Украіны, не дпускала ніякіх пярэчаняў, ваганяў. Мудрасць, што зляцела з вуснаў старога чалавека, адгукалася ў душы глыбокім пачуццём, якое мы называем любасцю да ўсяго нашага — савецкага.

Ужо добрыя тры гадыні самалёт аддалаў нас ад Масквы і набліжаў да Манрэала. Гэтага часу хапіла, каб усім перазнаё-

міцца, і чужыя людзі, якія да паездкі за акіян не ведалі адзін аднаго, а пасля вяртання з-за граніцы раз'едуцца па сваіх гарадах і вёсках і наўрад ці калі больш сустрэнуцца, пачулі сябе самымі блізкімі, бы адна сям'я.

Перад намі сядзелі дзве жанчыны. Аня Мароз, інжынер з Днепропэтраўска, і Алена Іванаўна, настаўніца з Закарпацкага горада Стрый. Аня выбралася ў такі свет упершыню. Яна ляцела ў гасці да сваёй цёткі ў Вініпег. І, вядома, была неспакойнай, няўпэўненай, усхваляванай: дома засталіся

даны ўсяго. Вязу ім сушаных грыбочкаў таксама. Каб вы ведалі, які ў іх незвычайны пах! Сястра кажа, што яны пахнуць Карпатамі...

Тым жа самалётам вярталася група ўкраінцаў — жыхароў Канады. Яны ездзілі турыстамі ў Савецкі Саюз, былі, вядома, і на сваёй Украіне. Разгаварыліся нашы ўкраінцы з украінцамі канадскімі, разнаёміліся, успомнілі тыя мясціны, дзе была група турыстаў, сталі абмяркоўваць розныя жыццёвыя праблемы. Толькі чулася: «А як на Украіне?», «А як у Канадзе?»

РУКІ, ШТО НЕ ЗБУДАВАЛІ САБЕ ШЧАСЦЯ

Колькі разоў на працягу доўгага шляху па Канадзе і Злучаных Штатах Амерыкі мне прыгадваліся мудрыя разважання настаўніцы. Скажаць, што яны былі адкрыццём для мяне, дык не. Хутчэй яны былі пацвярджэннем маіх думак. Уразіў мяне глыбокі патрыятызм, выказаны так проста, непасрэдна.

І чым далей у адлегласці і часе аддалаўся я ад берагоў

ску. У вас усё — цудоўна! А вось тут...

І заплакаў. Так ён і стаіць перада мной: высокі, моцны, з вузлаватымі рукамі, што басіліна павілі па баках, а вочы — поўныя слёз...

Потым, калі хваляванне ўзбуджанасць улеглася і мы гаварылі больш спакойна, Раман Ганчук не мог нахваліцца сваёй камі, што жывуць у Мінску на вуліцы Падшыпнікавай. Ужо так хораша яму было ў роднай сястры. А Мінск... Я нават таго не заўважаў, што заўважыў мой зямляк. Потым дастаў кішэні невялікі бланкот і паказаў тэксты песень, якія ён співае вось тут, у гэтым іх Доме калі ўсе збіраюцца разам.

— У песні даю ўцеху душы ў нашай песні.

Я спытаў Рамана, як жа ён уладкаваўся ў Канадзе.

— А, лепш не пытайце! Вы ехаў з Пружаншчыны ў 30-м годзе. Спачатку працаваў парабкам на ферме. Потым стаў рабцом у Манрэалі. Дзе толькі я не перабываў! Усё жыццё мяне эксплуатавалі, усё жыццё гнуў горб на кагосяці. Аднойчы пашанцавала: калі зямля была дзяшовай, за 100 долараў купіў лапкі. І пабудоваў дом, васьць гэтымі рукамі, сам. Каб не рукі, прапаў бы. Не ведаў раскошы. Не, не ведаў. Вось так я тут і жыву.

Мне запомніліся рукі Рамана Ганчука. Па ўсёй Канадзе і Злучаных Штатах колькі такіх шурпрых рук паціскалі нашы вайтачы не толькі нас асабіста, але Радзіму, нібы датыкаючыся да яе, каб атрымаць новы зарад аптымізму, каб сагрэць збалелае па ёй сэрца і з гэтым зарадам працывіць да сустрэчы з новай савецкай турысцкай групай ці дэлегацыяй, а калі пашчэціць, то з'ездзіць на Бачькаўшчыну і прыпасці тварам да зямелькі, якая цябе насіла. Гэтыя рукі былі працавітымі і шчырымі тут, у Паўночнай Амерыцы, стваралі яе мэтазрыяльнай багаці, гадавалі для яе сваіх дзяцей, каб былі добрымі людзьмі і дастойнымі грамадзянамі. Але яны гэтыя былі абараніць Радзіму, калі над ёй навісла смяротная пагроза фашысцкага заняволення. Рукі суайчыннікаў і цяпер рады былі б хоць чым-небудзь аддзячыць свой народ, які даў ім імя і жыццё і які цяпер не забывае сваіх сыноў на чужыне.

Прыгадваюцца мне сустрэчы ў Ванкуверы. Пасля канцэрта з якім выступілі ў Доме ФРК савецкія артысты — яны былі ў складзе нашай групы, — да мяне падышлі двое, муж і жонка Амяляныцы. Ён быў у звычайным касцюме, такім, што не кідаецца ў вочы і не запамінаецца, на ёй была нейкая, відаць, дарагая, футровая накідка, якая не вельмі пасавала да прасценкай суенкі.

Амяляныцы расказалі, што яны родам з Шарашова. З таго самага Шарашова, якое канадцы лічылі асобнай, але надалей беднай дзяржавай, бо як не спрабуюць у беларуса: адкуль ён прыехаў, — так і паваюць з Шарашова. Пагаралі яны за свой век, але цяпер жывуць нішто сабе. Толькі вось сумленне дакарае: нічога не зрабілі для сваёй Радзімы, для сваіх людзей. Дык вось яны хацелі б купіць і падарыць шарашоўскім калгаснікам трактар. На той свет нажытага ўсё роўна не панясеш, а дабро зробіш людзям — у памяці застанешся.

Калі я памкнуўся адгаварыць іх ад гэтага: напэўна, сёння ў Шарашове хапае трактароў, хаця ў гаспадарцы, вядома, лішня тряктар — не згуба, жонка Амяляныца зразумела мае словы па-свойму, і, мне здалосся, пакрыўдзілася.

— Вы не думайце, што мы якія-небудзь капіталісты, мы ўсё сваім мазалём зарабілі і ад чыстага сэрца хацелі б дапамагчы хоць чым-небудзь нашым шарашоўцам. Не глядзіце, што на мне футра, вы лепш гляньце на мае рукі...

[Працяг будзе.]

муж і дачка-першакласніца, родны горад, добрыя сябры на заводзе, наперадзе яе чакала ўсё незнаёмае і чужое, нават цётка.

Маладая жанчына раз-пораз паварочвалася да нас і, даведаўшыся, што мы ўжо не ўпершыню ляцім у Канаду, усё распытвала пра той таямнічы для яе і невядомы заходні свет, нервалавалася, што ў Манрэалі ёй трэба рабіць перасадку на другі самалёт, да Вініпега, а там невядома яшчэ, сустрэнуць яе сваякі ці не. Яна ўжо шкадавала, што выправілася ў гэтае падарожжа, бедвала, як пройдзе ў гасцях той месяц, дазволены ёй па візе. Відаць, цяжка ёй будзе без дома, без работы, без прывычных дробязей нашага побыту. Нават прызналася сцішаным голасам, што ёй ужо цяпер хочацца назад, да дачушкі, да сваёй сям'і, да блізкіх яе сэрцу людзей.

Мы супакойвалі Аню, гаварылі, што яе цяперашнія турботы і пачуцці не выключэнне, што ўсе нашы людзі адчуваюць такую збятэжанасць душы, калі выпраўляюцца за мяжу, асабліва ўпершыню.

— Цяпер вы будзеце лепш разумець вашу цётку...

— Не, я так не вытрывала б! Як яна плакала, калі пазалетась развіталася з намі. А я думала, што яна прывыкла да Канады — трыццаць жа год працыла...

Алена Іванаўна выглядала больш спакойнай, не спяшаючыся праглядала нейкі часопіс, быццам у сябе ў настаўніцкай пасля ўрокаў. Відаць, таму што ўзрастам старэйшая за Аню, падумаў я, а потым даведаўся аб сапраўднай прычыне — ляцела яна за мяжу не ўпершыню. Калі для Ані Мароз гэта паездка хавала ў сабе пэўную долю рамантыкі нязведанага, то для Алены Іванаўны яна была будзённай, больш таго — выкліканай сямейнай неабходнасцю. І яна прыняла гэтую неабходнасць з жыццёвай вытрымкай дасведчанга чалавека.

— Дзеткі мае, не ў гасці еду, не вясельліца-цешыцца, — дапамагчы развесці бяду.

Алена Іванаўна, як мы потым даведліся, ехала ў Торонта па настойлівай тэлеграме роднай сястры, якая тыдзень назад пахавала зяця («А пахаваць жа ў іх — гэта разарэнне!» Колькі разоў я потым чуў ад людзей падобную фразу! Звычайна яна гучала ў дапоўненым варыянце: «У Амерыцы чалавеку нарадзіцца дорага, а памёрці яшчэ даражэй...»). А цяпер сама сястра занемагла. Мала гэтых прыкрасцей — мужа звольнілі з работы. Ужо як пачне жыццё тое, салодкае здалёк, «гладзіць» чалавека па галаве...

— Во набрала поўныя чаме-

Сярод турыстаў знайшоўся стары дзядок, нізкарослы, хітраваты з твару і вельмі гаваркі. Аказалася, што ён з Вініпега, жыве нават на адной вуліцы з Анінай цёткай і добра ведае яе сям'ю. Гэта нязмерна ўсцешыла маладую жанчыну: васьць і спадарожнік надзейны, да самага цётчынага дому. Не, свет не без добрых людзей. Праз хвіліну дзядок з Вініпега, як самы блізкі і жаданы чалавек, усеўся ў крэсла паміж інжынерам і настаўніцай.

Мы былі рады за Аню і перасталі звяртаць увагу на людзей, занятых, відаць, прыемнай гутаркай. Але дзядок нешта не засядзеўся ў гасцінна прапанаваным крэсле, куды яго запрасілі зямлячкі з Украіны. Мы заўважылі, як ён нервова заёрзаў, быццам яму было цесна ці нятульна, а потым падняўся і зусім адышоў на сваё месца. Твар яго пакрыўся чырвонымі плямамі, ён на хаду абярнуўся і нешта яшчэ кінуў жанчынам, нібы агрызнуўся.

Мы толькі пачулі, як наўздагон яму Алена Іванаўна выгаворвала:

— Была я ў тваёй Канадзе. І тое-сёе пабачыла — вочы ж маю. Нават у школу хадзіла і на ўроках сядзела, слухала, як і чаму вучаць дзяцей. Наслухалася-наглядзелася ўсяго. Дык можа не горш за цябе ведаю, як у вас людзі жывуць...

— Не, вы толькі паслухайце, што гэты дзед пляце! — Аня Мароз павярнулася да нас, на расчыранелым яе твары адбілася абурэнне, здавалася, што яе асабіста зняважылі. — Нішто сабе спадарожнік знайшоўся! Ён і будзе казаць мне: «Пажывеш у нас месяц і ад дому адвільнеш. Не захочаш назад, у свой Днепропэтраўск. У Канадзе чаго толькі няма, асабліва для вас, жанчын. Багата наша Канада...» Гэта выходзіць, што я на нейкі ласкут пакваплюся і Радзімы зракуся?! Не ўжо, як-небудзь дабяруся да цёткі сама...

Вось тады мы і пачулі тыя самыя словы старой настаўніцы са Стрыя, што глыбока запалі мне ў душу.

— Дачушка, месяц ты ў цёткі не вытрымаеш, калі здарыцца нагода, раней дадому прыляціш. У гасцях будзеш лічыць дні і гадзіны, каб хутчэй расстане настала. А як прыедзеш, нарэшце, у Манрэалі ды ўбачыш у аэрапорце наш самалёт, то здасца ён табе родным домам. І захочацца табе кінуцца чалаваць увесь савецкі экіпаж, быццам больш блізкіх людзей у цябе на цэлым свеце няма. Спытаеш, чаму? Ды таму, што і самалёт, і экіпаж — гэта часцінка тваёй зямлі, часцінка цябе самой...

маёй зямлі, тым большай становілася сіла яе прыцягнення, тым мацней узрасталая патрэба быць разам з ёю, назаўсёды, на ўсё жыццё, тым больш нясцерпнай была туга па ёй. Адсюль, з дальняй далечыні, мая Радзіма здавалася мне яшчэ больш дарагой, мілай майму сэрцу і прывабнай воку. Мне раптам адкрываліся тыя каштоўныя бакі яе, якіх дома я і не заўважаў, прымаў за нешта само сабой зразумелае, рэз і назаўсёды дадзенае.

Але самым дзіўным адкрыццём для мяне было тое, што і нашы беларусы, якія ўжо ўраслі карэннямі ў канадскую і амерыканскую зямлю, мелі такія ж пачуцці да Радзімы, як і я, мімалётны падарожнік, а не сталы жыхар Паўночнай Амерыкі.

...У маім дарожным бланкце захаваўся запіс, зроблены яго рукою. Шырокія, вулгаватыя літары, адразу можна пазнаць чалавека працоўнага, які лягчэй упраўляецца з малатком ці гэблем, чым з алоўкам. Вось што ён напісаў мне на памяць:

«3-га кастрычніка, аўторак, 78 года.

У Доме Федэрацыі рускіх канадцаў я спаткаўся з дарагімі сябрамі з Беларусі. Я быў вельмі ўзрадаваны, я быў у незвычайным захапленні, калі спаткаў іх!

Раман Ганчук, беларус».

Далей ішоў яго манрэальскі адрас.

Убачыў я гэты запіс і стала добра на душы. І ў той жа час нешта шчымылівае нарадзілася ў сэрцы. Перад маім позіркам аднавілася да дробязей карціна сяброўскай бяседы ў манрэальскім Доме ФРК і знаёмства з Раманам Ганчуком. Бачу, вось ён, парушаючы ўрачысты ход сустрэчы, узнімаецца з-за стала і накіроўваецца да нас. На хаду Ганчук тлумачыць старшынствуочаму голасам, што чуваць на ўсю залу:

— Дазвольце мне падзякаваць маім землякам, што яны тут, што прыехалі да нас...

Рамана абарвалі, зашыкалі з усіх куткоў, казалі, што цяпер недарэчы, будзе час потым, і прымусілі, пакрыўджанага, сесці на месца. Ён падышоў да нас у канцы вечара, калі парадкам ладжанае адзінае застолле распалася на маленькія групкі, і зямлякі, абступіўшы шчыльным кольцам савецкіх турыстаў, аблягчалі перад імі душу. Ён паўтарыў амаль тое, што пазней запісаў мне ў бланкот. Не думаю, каб ён рэпэціраваў гэтую фразу загадзя. Проста, больш скажаць яму, здавалася, няма чаго, а вось гэта — самае важнае.

— Я рад, што бачу землякоў з Беларусі. У 77-м я быў у Мін-

ОБОРОТНАЯ СТОРОНА МЕДАЛИ

Вот уже ряд лет средства массовой информации, сионистские и просионистские организации в ряде стран Запада прикладывают немало усилий, дабы создать в широких общественных кругах определенный стереотип о «бедственном положении евреев в Советском Союзе», которые-де подвергаются «грубой дискриминации и преследованиям под флагом официального антисемитизма».

Не имея реальных фактов, подкрепляющих этот антисоветский стереотип, западная пропаганда вынуждена прибегать либо к прямым измышлениям и подтасовкам, либо пользоваться заведомо тенденциозными или предубежденными источниками информации.

Вместе с тем любая объективная положительная информация о жизни евреев в СССР на Западе либо полностью замалчивается, либо ставится под сомнение. Таким образом, западная общественность получает одностороннюю и крайне предвзятую картину положения евреев в СССР, в то время как подлинная картина жизни советских евреев умышленно от нее скрывается. Об этом, о другой стороне медали, неизвестной западному читателю, и пойдет рассказ на этих страницах.

КОНСТИТУЦИОННЫЕ ГАРАНТИИ РАВНОПРАВИА

По данным переписи населения, проведенной в январе 1970 года, в Советском Союзе насчитывалось 2 151 000 евреев, или 0,9 процента от общего количества населения всей страны. По численности они занимают 12-е место среди остальных национальностей Советского Союза. Равноправие евреев, равно как и всех других наций и народностей, населяющих СССР (а их более ста), гарантировано в новой Советской Конституции (принята 7 октября 1977 года), закрепившей ленинские принципы и многолетний опыт решения национального вопроса в СССР.

Равноправие граждан СССР обеспечивается во всех областях экономической, политической, социальной и культурной жизни.

Статья 36-я углубляет и конкретизирует принцип национального равноправия. «Граждане СССР различных рас и национальностей имеют равные права, — говорится в ней. — Осуществление этих прав обеспечивается политической всестороннего развития и сближения всех наций и народностей СССР, воспитанием граждан в духе советского патриотизма и социалисти-

ческого интернационализма, возможностью пользоваться родным языком и языками других народов СССР».

Какое бы то ни было прямое или косвенное ограничение прав, установление прямых или косвенных преимуществ граждан по расовым и национальным признакам, равно как и всякая проповедь расовой или национальной исключительности, вражды или пренебрежения, наказывается по Закону».

УЧАСТИЕ В УПРАВЛЕНИИ ГОСУДАРСТВОМ

Значительная роль советских евреев во всех сферах политической и хозяйственной деятельности. Представители еврейской национальности широко представлены как в общесоюзном правительстве (Совете Министров СССР), так и в правительствах союзных и автономных республик, в других государственных и партийных органах.

Известны в СССР имена заместителя председателя Совета Министров СССР Вениамина Дымшица, начальника ЦСУ при Совете Министров СССР доктора экономических наук Льва Володарского, руководителей многих ведомств союзного значения.

Немало видных военачальников вышли из среды советских евреев. Это дважды Герой Советского Союза генерал-полковник Давид Драгунский, начальник одной из офицерских академий Советской Армии, Герой Советского Союза генерал-полковник Александр Цирлин.

ЕВРЕИ В СОВЕТСКОЙ НАУКЕ И КУЛЬТУРЕ

По данным ЦСУ, в 1977 году евреи, составляющие менее одного процента населения СССР, насчитывали среди научных работников 5,7 процента; среди работников культуры и искусства — 5,2 процента; литературы и печати — 6,5 процента; среди медицинских работников — 3,4 процента, среди юристов разных профилей — 6,7 процента.

В 1976/77 учебном году студентов-евреев насчитывалось 311 на 10 000 еврейского населения. Это значительно больше, чем среди других национальностей Советского Союза (средний по СССР показатель — 187 студентов на 10 000 человек). Интересно, что в Израиле, где евреев больше, чем в СССР, процент студентов высших учебных заведений по отношению к населению значительно ниже.

В Советском Союзе сейчас на одну тысячу евреев приходится лиц с высшим обра-

зованием больше, чем в любой другой стране мира. Их насчитывается около 400 тысяч человек.

Среди 68 тысяч научных работников еврейской национальности 4,2 тысячи — доктора наук; 23,8 тысячи — кандидаты наук, т. е. 41,3 процента имеют ученую степень.

Среди лауреатов Ленинских и Государственных премий в области науки и техники евреи составляют соответственно 10,8 и 12,5 процента.

Евреи внесли существенный вклад в общий прогресс советской культуры.

Всеобщее признание советских людей и многих зарубежных читателей получило творчество писателей и поэтов Самуила Маршака, Павла Антокольского, Веры Инбер, Эдуарда Багрицкого, Эммануила Казакевича, Михаила Светлова, Натана Рыбака и многих других.

Всемирно известные скрипачи Давид Ойстрах и Леонид Коган, выдающаяся балерина современности Майя Плисецкая, видные кинорежиссеры Михаил Ромм, Марк Донской, Григорий Рошаль, Сергей Юткевич, Роман Кармен, знаменитый бас Большого театра Марк Рейзен, артист Леонид Утесов — старейшина советского джаза, глубоко почитаемы в СССР и за его пределами.

В общем количестве лауреатов Ленинских и Государственных премий в области литературы и искусства евреи составляют соответственно 9,7 и 11,8 процента.

И наконец, нельзя не привести цифры, красноречиво свидетельствующие о почете и уважении, которым окружены в СССР лучшие представители еврейской национальности.

117 советских граждан еврейской национальности удостоены высшего отличия — звания Героя Советского Союза, Героя Социалистического Труда — 80 человек, в том числе дважды Героя Социалистического Труда — 4 человека, трижды Героя Социалистического Труда — 3 человека.

Так цифры и факты, иллюстрирующие советскую реальность, начисто опровергают культивируемые на Западе измышления о положении евреев в СССР. Евреи в Советском Союзе — полноправная национальность. Наряду с людьми других национальностей евреи активно участвуют во всех сферах государственной и общественной жизни страны, вносят достойный вклад в построение общества высшей социальной справедливости.

Автадил РУХАДЗЕ,
АПН.

Магілёў. Стары будынак на Савецкай плошчы. Фота Э. ЭЛЬКСІНА.

На зямлі бацькоў

ПРЫЕХАЎ ЯШЧЭ РАЗ

Сустрэча адбылася на гарадской плошчы ў Іванаве. Да мяне падышоў чалавек, павітаўся.

— Ці памятаеце вы мяне? Маё прозвішча Бажко. Прыехаў з Канады. А сустрэкаліся з вамі мо' год пяць назад.

Сапраўды, мы былі знаёмы. Я ўспомніў Якава Максімавіча, які прыязджаў на Брэстчыну, дзе ў яго вельмі ж многа радні. Тады і расказаў ён, як трапіў за мяжу. Яго бацька, Максім Фаміч, у 1914 годзе выехаў у Амерыку на зароботкі. Амаль праз 15 год, ледзь набіраўшы грошай, прыехаў па сям'ю.

— Доўга жыў за мяжой, але ўвесь час марыў пабыць на гэтай зямлі, дзе нарадзіўся, дзе прайшло маё дзяцінства, — расказаў, прышоўшы ў рэдакцыю Іванаўскай раённай газеты ў свой першы прыезд у Беларусь Якаў Бажко.

На гэты раз госць спыніўся ў доме дваюроднага брата Максіма Шудрыка, які працуе ў калгасе пастухом. Якаў Максімавіч з радасцю пераканаўся ў тым, што яго сваякі жывуць у дастатку, вывучылі дзяцей, не ведаюць беспрацоўя, не пакутуюць ад страху за заўтрашні дзень.

— На балотах, раней зарослых хмызняком, а цяпер асушаных, каля вёскі Накла мае землякі вырошцілі па 33 цэнтнеры збожжя з гектара, па 340 цэнтнераў бульбы, яшчэ болей цукровых буракоў.

Разам з пляменнікамі госць пабываў і ў суседніх вёсках, сустрэкаўся з іншымі сваякамі, зрабіў паездку ў Пінск і Брэст.

Новае спатканне з Бацькаўшчынай прынесла нашаму земляку многа радасных хвілін.

А. ШВАБ.

ЗНАХОДЖАННЕ Ў МІНСКУ ПАСЛА ЧССР

Сталіцу Беларусі наведаў Надзвычайны і Паўнамоцны пасол Чэхаславацкай Сацыялістычнай Рэспублікі ў Савецкім Саюзе Чэстмір Лавяцінскі. Пасла суправаджаў савецкі пасольства Ладзіслаў Каштан і другі сакратар пасольства Людзвіг Бала.

Надзвычайны і Паўнамоцны пасол ЧССР Ч. Лавяцінскі нанёс візіт міністру замежных спраў БССР А. Гурыновічу. Адбылася гутарка, якая прайшла ў цёплай таварыскай атмасферы.

У той жа дзень пасол ЧССР усклаў вянок да помніка абеліска воінам Савецкай Арміі і партызанам. На стужцы надпіс: «Вечная слава савецкім героям. Ад пасла ЧССР у СССР».

Пасол ЧССР і суправаджаючы яго асобы наведалі Мінскае вытворчае аб'яднанне па выпуску аўтаматычных ліній імя 60-годдзя Вялікага Кастрычніка. Госці гутарылі з кіраўнікамі і спецыялістамі, аглядзелі цэхі і вытворчыя участкі галаўнога прадпрыемства, азнаёміліся з работай мясцовага аддзялення Таварыства савецка-чэхаславацкай дружбы.

Адбылася сустрэча з работнікамі Беларускага таварыства дружбы і культурнай сувязі з зарубезнымі краінамі і Беларускага аддзялення Таварыства савецка-чэхаславацкай дружбы. Госці былі азнаёмы з развіццём дружбальных сувязей грамадскасці Беларусі і ЧССР, брацкага супрацоўніцтва калектываў прадпрыемстваў, навуковых устаноў, калгасаў, вышэйшых навучальных устаноў з аднапартыйнымі чэхаславацкімі прадпрыемствамі і арганізацыямі.

Надзвычайны і Паўнамоцны пасол Чэхаславацкай Сацыялістычнай Рэспублікі ў Савецкім Саюзе Чэстмір Лавяцінскі нанёс візіт кандыдату ў члены Палітбюро ЦК КПСС, першаму сакратару ЦК Кампартыі Беларусі П. Машараву.

На гутарцы, якая прайшла ў сардэчнай таварыскай абстаноўцы, прысутнічалі сакратар ЦК Кампартыі Беларусі А. Кузьмін, загадчык аддзела ЦК КПБ С. Броннікаў, міністр замежных спраў БССР А. Гурыновіч.

Надзвычайны і Паўнамоцны пасол ЧССР у СССР Ч. Лавяцінскі нанёс таксама візіты Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР І. Палякову і Старшыні Савета Міністраў БССР А. Аксёнаву.

Абуджэнне. Фота А. ГЛІНСКАГА.

СЕННІЦКІЯ МУЗЫКІ

На дарожным указальніку Слуцкай шашы — «8 км». Тут, пад Мінскам, знаходзіцца вядомы ў Беларусі калгас імя Гастэлы. Уздоўж вуліцы шматпавярховыя дамы, Дом быту, Палац культуры... Мы часта паўтараем, што сцраецца мяжа паміж горадам і вёскай. Але раней за ўсіх, напэўна, адчулі гэта на сабе вясковыя дзеці. І школа агульнаадукацыйная ў іх не горшая за гарадскую, і студыён ёсць, і музычная школа.

66 музычных школ створана ў Беларусі толькі ў сельскай мясцовасці. Сярод іх і зусім «маладыя», і тыя, што маюць гісторыю і ўласныя традыцыі. Сenniцкая музычная школа святкуе сёлета сваё 25-годдзе. Гэта адна са старэйшых школ Мінскай вобласці. У ёй займаецца 125 дзяцей калгаснікаў, сельскай інтэлігенцыі, рабочых. Тут ёсць свае бібліятэка, фанатэка. А калі гэта спецыялізаваная навучальная ўстанова пачынала працаваць, тут быў адзін баян ды старое піяніна. І памяшкання свайго не мелі, размяшчаліся ў звычайнай хаце. Не было тады канцэртнай залы са строгім раялем на сцэне і радзімак мяккіх крэслаў, не было зячючых лакам інструментаў, але маладога дырэктара школы Уладзіміра Богдана акрыляла мара перадаць вясковым дзецям сваю любоў да музыкі, адкрыць перад імі цудоўны свет мастацтва.

І вось ужо 25 год кожны дзень гучаць у класах мелодыі. Чыстыя, высокія галасы выводзяць гамы на ўроках сальфеджыю, пяшчотна пье скрыпка ў дзіцячых руках... Хлопчыкі і дзяўчынкі займаюцца ў школе па 10 спецыяльнасцях, яны вучацца іграць на цымбалах, балалайцы, фартэпіяна, скрыпцы, домры, трубе, кларнеце. У праграме школьнага хору, духавога і баяннага аркестраў — творы беларускіх, рускіх, савецкіх і замежных кампазітараў.

Кожны год вучні музычнай школы выезджаюць з канцэртамі на фермы, да механізатараў. Выступаюць яны і перад воінамі Савецкай Арміі. Па ініцыятыве выкладчыкаў у 1964 годзе для вясковых быў адкрыты народны ўніверсітэт культуры. У ім займаецца 510 чалавек.

На ўрачыстае святкаванне 25-годдзя школы яе выпускнікі з'едуцца з усіх канцоў Беларусі. 95 выкладчыкаў

музыкі дала Сenniца. Дачка калгасніка Я. Любоўч працуе канцэртмайстрам у Дзяржаўным тэатры оперы і балета БССР. Сын калгасніка М. Шыманскі — аспірант Маскоўскай кансерваторыі імя П. Чайкоўскага,

працуе ў Белдзяржкансерваторыі. Але і тыя выпускнікі, прафесіі якіх не звязаны з музыкай, не забываюць яе. Яны самыя актыўныя ўдзельнікі мастацкай самадзейнасці, удзячныя слухачы,

знаўцы сапраўднага мастацтва.

Н. КУЗНЯЦОВА.
НА ЗДЫМКАХ: юныя артысты калгаснага Палаца культуры; клас кларнета. Настаўнік Уладзімір ВЕРАМЕЙЧЫК з вучнем 2-га класа В. МАХАНЬ-

КОМ; Надзя ШЫБКО (злева) будзе цымбалісткай; ідзе ўрок сальфеджыю; з вакальнай групы пай дзіцячага хору займаецца дырэктар Таццяна ІВАНЧУК; дзіцьмі інструмент Лены КЛАЧОК — домра.
Фота С. КРЫЦКАГА.

ДА 140-ГОДДЗЯ З ДНЯ НАРАДЖЭННЯ ФРАНЦІШКА БАГУШЭВІЧА

СЦЕЖКАМІ ПЕСНЯРА

Асоба Францішка Багушэвіча — самая адметная з усіх дзячаў беларускай культуры другога палова XIX стагоддзя. Будучы адвакатам, ён свядома адмовіўся ад клопатаў пра асабісты дабрабыт, сваю грамадскую кар'еру і цалкам аддаўся трывогам за лёс свайго народа. Ён стаў песняром мужыцкай долі, абаронцам простага люду. Мінаюць гады, дзесяцігоддзі, а народная памяць пра грамадзянскі подзвіг па-

эта жыве ў народзе, не забываецца.

Напярэдадні юбілею Багушэвіча — 140-й гадавіны з дня нараджэння захацелася прайсці тымі сцежкамі, па якіх прапалеглі ў свой час жыццёвыя пуцявіны народнага песняра.

Мы пабывалі ў Свіраных і Рукойнах — мясцінах, звязаных з нараджэннем паэта, у Вішневе — дзе паэт вёў гаспадарку свайго сябра Яна Карло-

віча, у Вільнюсе і Каўнасе.

Ведалі Багушэвіча ў Жупраных і Солах. Пра ўсе гэтыя мясціны і будзе расказана ў нататках, якія з сённяшняга нумара пачынае друкаваць «Голас Радзімы».

1. СВІРАНЫ

Свіраны... Колькі разоў даводзілася праязджаць паўз іх па дарозе ў Вільнюс! І кожнага разу, калі перад вачыма мільгаў кіламетровы слуп з лічбаю 185, ёкала сэрца: дзесьці тут, паблізу гэтых мясцін, нарадзіўся Францішак Багушэвіч.

З пагорка, што пачынаецца адразу за шашой, адкрываюцца велічныя краявіды. Як кінуць вокам, усюды густа размясціліся вёскі... Сярод жытнёвых палёў параскіданыя па горадах, атуленыя зелянінай садоў і абсадаў, яны ствараюць малюнак добра і даўно абжытай зямлі.

А на самым блізкім плане — Свіраны, тыя самыя Свіраны, у якіх у 1840 годзе 9 сакавіка, паводле запісу ў метрычнай

кнізе Рукойнскага парафіяльнага касцёла, і нарадзіўся будучы паэт.

Дакладных звестак пра тое, як выглядалі Свіраны пад час нараджэння Ф. Багушэвіча, мы не маем. Але вядома, што ў 1890 годзе тут быў толькі адзін дом, адзін двор. Мабыць, той самы, у якім і з'явіўся на свет сын Казіміра Багушэвіча.

Паселішча размясцілася ў лагчыне, атуленай з трох бакоў узгоркамі. Лагчына парасла вербалозам, алешнікам. Шмат і арэшніку. А паміж кустоў — лужок, увесць у жоўтых і белых красках, між якіх павытыркаліся з зямлі заімшэлыя, васпаватыя, абгляджаныя дажджамі і вятрамі камяні.

Свіраны займаюць невялікі лапік зямлі, але жыццёвых выгод тут для чалавека шмат. Пры бойкай дарозе. Блізка ад вялікага горада. Дваццаць пяць вёрст усюда да Вільні. І зямля тут добрая, урадлівая.

Побач, паўз самыя агароды, бяжыць нешырокая, з чыстай сцюдзёнай вадою рачулка. Назва яе ніхто не памятае. Але ўсе лужкі яе прыдатныя на сенажаць і на выган. Расказва-

юць, што некалі тут стаяў млынок. А каля самай вёскі, па абодва бакі дарогі бачны абрысы былых, ужо зацягнутых рознымі наплывамі і гледам сажалак.

Але самае першае, што кідаецца ў вочы пры сустрэчы Свіранамі, гэта роўныя шнуркі вясковых лін, якія велічна ўзвышаюцца над вёскай і надаюць ёй адметнасць. «Гэтыя лінны, — растлумачылі нам, — рэшткі тых прысад, якія калісьці вялі да свіранскага засценка».

Свіраны не маюць звыклых вясковых вуліц. Кожная сядзіба нібыта сама па сабе. А разам з тым яны з'яднаныя і вонкава іх злучае ўсё той жа шнурок старых лін. Ды і ад часу су нараджэння Багушэвіча на шмат лабільшальні Свіраны. Быў некалі тут адзін двор, зараз тры.

Калі мы ехалі сюды, нас усю дарогу хвалявала пытанне: ці ведаюць свіранцы, чым вядуць іх зямля? Ці чулі што-небудзь пра нашага та? Справа ў тым, што Свіраны знаходзіцца на торы Літоўскай ССР.

[Заканчэнне на 8-й стар.]

НАСТАЎНІКІ — СКАРЫНА І КУПАЛА

3 МАСТАКОМ Міколам КУПАВАМ ГУТАРЫЦЬ КАРЭСПАНДЭНТ «ГОЛАСУ РАДЗІМЫ» Валянціна ТРЫГУБОВІЧ

— Ведаеце, Мікола, я мела намер пазнаёміцца з вамі яшчэ ў 1975 годзе, калі пісала артыкул да 30-годдзя Беларускага тэатральна-мастацкага інстытута. Вядомы графік Васіль Шаранговіч тады шмат расказаў пра вас як пра аднаго з самых здольных і працавітых сваіх вучняў. Ён нават знешнасць апісаў — высокі, стройны, з доўгімі светлымі валасамі. Словам, тыповы беларускі хлопец, быццам з вершаў Купалы ці з палатнаў Сергіевіча. Меркавалася, што я сустрэну вас выпадкова ў інстытуце, бо заняткаў тады на вашым курсе не было. Але пазнаёміліся мы пазней і пры іншых абставінах... Дэрэчы, менавіта ў 1975 годзе ваш лінарыт упершыню быў змешчаны ў «Голасе Радзімы». Памятаеце, «У змаганні волю здабывалі, і як волю мову бералі»? Партызанская школа адлюстравана на ім. Тэма, відаць, узятая не з асабістай біяграфіі?

— Разумею ваша пытанне. Тэма многа непасрэдна не была перажыта. Я ж нарадзіўся на другі год пасля Вялікай Айчыннай вайны. Але тое, што перажыў мой народ, мае непасрэднае дачыненне і да мяне. Гісторыя народа — мая гісторыя. Як узнікла задума? Недзе прачытаў, як у ваенныя гады збіралі дзядзей у партызанскіх атрадах, вучылі роднай мове. Жыве мова, жыве і народ. Значыць, спее надзея на хуткую перамогу. Гэты лінарыт не замалеўка сведкі, а ўвасабленне — абагульненае — пэўнай з'явы ў жыцці нашага народа.

— Ваша дыпломная работа таксама была прысвечана гісторыі роднага краю. 9 графічных аркушаў ілюстравалі кнігу Геннадзя Кісялёва «Сейбіты вечнага». Лінарыты з гэтай серыі, што паказвалі Каліноўскага, Дуціна-Марцінкевіча, яго дачку Камілу, друкаваліся ў «Голасе Радзімы». Ваш Каліноўскі зрабіў на мяне моцнае ўражанне. Здаецца ж, бачыла яго фотаздымак, карціны розных мастакоў, дзе ён паказаны і з паўстанцамі, і ў хвіліны роздуму... Але ўяўляецца ён мне заўсёды вольным, як на вольным аркушы: адухоўлены малады твар, гордая постава, позірк, скіраваны ўдалечынь. Партрэт маладога змагара строга, нават суровы, і адначасова рамантычна-ўзнёслы. Аўтар «Мушыцкай праўды» поўны веры, што кінутыя ім у народ словы прарастуць рашучымі дзеяннямі. Адчуваецца, што вобраз блізкі вам...

— Так, вобраз Каліноўскага мяне хвалюе і захапляе ўжо даўно. Таму вяртаюся ў думках у яго час, імкнуса зразумець яго настроі і клопаты. Таму працягваю работу над распрацоўкай вобраза самага Каліноўскага і тэмы паўстання наогул. Дапрацоўваю, удакладняю, дапаўняю. Партрэт, пра які вы гаварылі, мае ўжо трэці варыянт. І ўсё скажаў пра гэтага чалавечым абумоўлены такі выбар героя. Адказаць няцяжка. Кастусь Каліноўскі ўразіў мяне грандыёзнасцю справы, якую рабіў, маладосцю — ён заўсёды застаўся 26-гадовым, — трагічным лёсам, самаахвярнасцю, нязломнай волі да барацьбы. Ворагі адолелі яго, але ён набыў бессмяротнасць. Такія героі вечныя. Таму для ўсіх пакаленняў яны сучасныя. Я ўспрымаю яго як

правадыра беларускага паўстання, чалавека з легенды.

— Мікола, раскажыце крыху пра сябе, калі ласка.

— Нарадзіўся я ў Оршы. Быў чацвёртым дзіцем у сям'і, самым малодшым. Рос паміж дзвюма рэчкамі — Дняпром і Аршыцай. Наведваў у школьныя гады гурток малявання. Пасля школы пайшоў вучыцца ў Мінскае мастацкае вучылішча. Працаваў. Калі адчуў вострую неабходнасць вучыцца далей, паступіў у тэатральна-мастацкі інстытут. Усё звычайна, хоць і не проста.

— Мікола, я бачыла многія вашы работы — на выстаўках, у кнігах беларускіх выдавецтваў, у рэспубліканскіх часопісах. Яны сведчаць пра любасць да роднага кута — лінарыт «Мая Орша» як бы вяртае гледзача туды, дзе вы раслі «між дзвюх рэчак». Ілюстрацыі да дзіцячых казак выяўляюць добрае веданне беларускага фальклору і матэрыяльнай культуры. Але найбольш адметныя работы звязаны з мінуўшчынай, з вобразамі тых, хто пакінуў яркі след у гісторыі і культуры беларускага народа. Скажыце, калі ласка, як вызначыўся такі кірунак вашай творчасці, хто дапамог у гэтым?

— Лічу сваімі духоўнымі настаўнікамі Скарыну і Купалу. Шматгранная тытанічная дзейнасць першадрукара, асветніка, мастака, геніяльная творчасць паэта сцвердзілі вялікую творчую патэнцыяльнасць народа, адкрылі мне Бацькаўшчыну. Гэтыя велічныя асобы стварылі эпохі нашай гісторыі, яны з'яўляюцца зыходнымі пунктамі ў культуры Адраджэння і пачатку XX стагоддзя. Ад іх у нашым мастацтве трывала замацоўваецца высакародная традыцыя рабіць галоўнай мэтай жыцця служэнне роднай зямлі. Усвядоміў я гэта яшчэ ў студэнцкія гады. Тады ж паспяхова была рэалізавана неадольная прага да пазнання краю: не толькі праграмы пленэр, але і канікулы — летнія і зімовыя — мы праводзілі ў вандроўках па Беларусі. Замалеўвалі краявіды, помнікі архітэктуры, народнае жыллё, нацыянальны тыпаж, прадметы матэрыяльнай культуры. Асабліва на гэтым этапе мяне цікавіла архітэктура. Тут Беларусь паўставала як незвычайна самабытны край. Бясспрэчна, жывы кантакт з нашай старажытнай культурай даваў пэўныя імпульсы для рацённа ўласных мастацка-эстэтычных задач. Я адкрываў для сябе Бацькаўшчыну і адначасова шукаў дарогу ў будучае мастацтва.

— Цяпер вы ўжо вядомы графік, член Саюза мастакоў БССР. Ці не маглі б вы падвесці вынікі сваёй работы ў лічбах?

— Статыстыкай не займаюся, але лічу, што вельмі мала зрабіў, бо, здаецца, марудна працую.

— У такім выпадку я магу толькі сказаць чытачам, што, пачынаючы з 1972 года, вы прымалі ўдзел у 16 выстаўках — рэспубліканскіх, усесаюзных, міжнародных, зрабілі ілюстрацыі да 10 кніжак, сярод іх беларускія народныя казкі, творы Цёткі, Каганца, Александровіча. А як нараджаецца вобраз —

ад эмоцый ці лагічных роздумаў?

— Хутчэй ад эмацыянальнага ўзрушэння і ўласнай маральна-эстэтычнай, унутранай падрыхтаванасці да мастацкага пераасэнсавання літаратурнай першаасновы. Патрэбна знайсці вобразны эквівалент, але не паўтарыць аўтара. Вось нядаўна я рабіў ілюстрацыі да кнігі выбраных вершаў Дануты Бічэль-Загнетавай. З задавальненнем чытаў яе творы. Паслухайце:

Птушкі крычалі штывечар,
Як бы вынайшлі «кра»
ўпершыню,
тройчы рабілі кругі,
кранаючы кроны Каложы,
енкам прасілі аб нечым,
выпівалі да дна цішыню
і не садзіліся вечар,

Чаму нас іх крык не
трывожыў?

— Які глыбокі, з настроем верш! У мяне адразу ўзнікае мноства асацыяцый, успамінаюцца і Гродна, і Нёман, і старажытная Каложская царква, і неаднойчы перажытая радасць ад сустрэчы з гэтымі мясцінамі... Гравюры, зробленыя вамі да кнігі Бічэль-Загнетавай, вельмі цікавыя, на мой погляд. Яны нідзе не паўтараюць таго, што словамі сказана ў вершах, але прасякнуты тым жа настроем, раскрываюць тым жа вобразы. Мікола, а вы задаволены сваімі работамі?

— У большасці не задаволены. Таму, як вы маглі заўважыць, я пастаянна вяртаюся да ранейшых сваіх прац, удасканальваючы іх. Сёння мне ўжо здаецца, што не ўсё я сказаў, што хацеў ці мог. А наогул думаю, што гэты звычайны погляд на ўласную творчасць. Задаволеным не магу быць. Бо гляджу наперад, а наперадзе шмат работы.

— Апошнім часам вы займаецеся выключна творчымі пошукамі. Але, наколькі я памятаю, адразу пасля заканчэння інстытута вы працавалі выкладчыкам. Ці не ўзнікае ў вас цяпер жаданне далучыць да сваіх заняткаў, сваіх інтарэсаў дзіцяцей, падлеткаў?

— З дзецьмі я не парываю кантактаў, з імі працую і зараз. Кірую невялікім мастацкім гуртком пры адным з мінскіх домакіраўніцтваў. Гэта дзевяці—дванаццацігадовыя хлопчыкі і дзяўчынкі, вельмі дасціпныя і прагныя да адкрыццяў. Імкнуса навучыць дзіцяцей разумець і цаніць сапраўдныя каштоўнасці, развіць у іх мастацкі густ, разуменне задач мастацтва. Дзеці пішуць акварэлі, малююць плакаты і ілюстрацыі, спрабуюць нават рэзаць гравюры, што, хоць і надзвычай цяжка, але найбольш ім падабаецца...

— Скажыце, ці перадаецца талент у спадчыну? Ці малое ваша дачка?

— Талент — не ведаю, але жаданне маляваць — напэўна. Калі я працую, яна можа быць бяздзейснай, яна таксама спрабуе выказаць свае думкі на паперы. І часам мяне вельмі здзіўляе зусім нечаканымі знаходкамі.

— У вас цікавае акружэнне, Мікола. На Мальбертах новыя аркушы з Цёткай, Каганцом, Дуціным-Марцінкевічам, Багушэвічам, а вакол гаманліва і дапытліва дзітва...

У Доме кнігі ў Мінску адкрыта выстаўка дзіцячай і юнацкай кнігі. Сярод яе экспанатаў кнігі аб гісторыі камсамола і піянерскай арганізацыі, аповесці аб Радзіме, аб удзеле дзіцяцей у гераічнай барацьбе са савецкага народа з фашысцкімі захопнікамі, любімая дзецьмі фантастыка.

НА ЗДЫМКУ: дзеці ў зале выстаўкі. Фота П. НАВАТАРАВА.

У ВЫДАВЕЦТВЕ «МАСТАЦКАЯ ЛІТАРАТУРА» СЁЛЕТА ВЫЙШЛА НОВАЯ КНИГА ВЕРШАЎ Сяргея ПАНІЗНІКА «ЧАЛО І ВЕК»

Сяргей ПАНІЗНІК

Рачулка, ручаіна і масток...
Чаборнае, чароўнае аколле.
Зачнецца слова, вытчацца радок
і закігча кнігаўкай над полем.
І быццам нешта вырвецца з грудзей:
хвалюючае, зоўнае натхненне...
Зямля расінак, птушанят, людзей
за ве у гэты час на пакланенне.
І я вяртаюся — ў каторы раз —
да кнігаўкі, пралескі, да кування.
Я маю ўсё, што мае кожны з нас,
надзелены надзеяй і каханнем.
Куды цяпер паеду ці пайду
ад кнігаўчыных песенных разораў, —
Радзіма, адваду тваю бяду!
Не замігцяць трывогай нашы зоры!
Каб рос і палымнеў наш дужы век,
— гарым, няўтольныя ў святым натхненні.
І кожны з нас прадоўжыць пакаленні:
пралеска, птушанятка, чалавек...

ВЯСЕННІ ВЫРАЙ

Дзікія гусі
ў небе калоссем...
Лёс Беларусі,
ты з памяццю зросся.
Лёс Беларусі,
кліч Беларусі,
лёс Беларусі —
дум адгалоссе.

Кладзішча з моху...
КЛІЧ, ты Радзіме
назваў перамогу.

Зорнай кагортай —
подзвігі, дзеі...
ЛЭС, мы работай
цябе абнадзеім.
Крок Беларусі,
шыр Беларусі,
свет Беларусі
славай надзелім.
Родныя гусі
зноў прыляцелі.

Песні і коні.
Сцяг палымяны.
ЛЭС, ты ніколі
не быў паланяны.
Кроў пабраціма.

Як цяжка вярнуцца,
ільды раскаваць
і сілу у крылах сваіх захаваць.
Бо так ужо стала
на гэтай зямлі,
дзе людзі і выраі род павялі:
каб неба разгускаць,
надзею адчуць, —
і песні жывуць,
і вяртаюцца птушкі.

СУАЙЧЫННІКАМ ЗА МЯЖОЙ

УСЕСАЮЗНАЯ НАРАДА МАЛАДЫХ ПІСЬМЕННІКАЎ

Больш як 300 маладых пісьменнікаў — прадстаўнікоў шматнацыянальнай савецкай літаратуры — сабраліся 20 сакавіка ў Маскве, у канферэнц-зале гасцініцы «Юнацтва». Тут пачала работу VII Усесаюзная нарада маладых літаратараў, арганізаваная Саюзам пісьменнікаў СССР і ЦК ВЛКСМ. Разам з савецкімі калегамі ў ёй удзельнічаюць прадстаўнікі літаратурнай грамадскасці сацыялістычных краін.
Уступным словам нараду адкрыў першы сакратар праўлення Саюза пісьменнікаў СССР Г. Маркаў.

— Такія сустрэчы, — сказаў ён, — не толькі добрая традыцыя, але і выдатная школа для пачынаючых літаратараў. Кожная такая нарада пакідае прыкметны след у літаратуры. На нарадзе будуць абмяркоўвацца творы маладых аўтараў, якія пішуць на 46 мовах нацыяў і народнасцей нашай Радзімы. Ці гэта не ўзор сапраўднага сацыялістычнага інтэрнацыяналізму!

На нарадзе Беларусь прадстаўлена адзінаццацю маладымі літаратарамі. Іх новыя творы і планы будучых кніг абмяркоўваюцца на творчых семінарах. Сярод кіраўнікоў семінару беларускія літаратары — лаўрэат Дзяржаўнай прэміі СССР Васіль Быкаў і лаўрэат Дзяржаўнай прэміі БССР Рыгор Барадулін.

У ЦЭХУ ЖЫВУЦЬ ПТУШКІ

Якое б надвор'е ні было, на мінскім заводзе імя Леніна ў светлым, прасторным цэху... заўсёды спяваюць птушкі. У гул станкоў урываецца звонкі, па-веснавому бадзёры по-свіст сініц. Аказваецца, бывае і такое: шум станкоў, звон металу і галасы пёўчых птушак ужываюцца побач.

Начальнік цэха Віталь Трубінкаў сам вялікі аматар прыроды. Таму ён ахвотна падтрымаў ініцыятыву фрэзерушчыка Мікалая Жукава, які з дзяцінства захапляецца птушкамі, і аднойчы прапанаваў: «Давайце паспрабуем наблізіць прыроду да нашых рабочых месц. І працаваць весялей будзе, калі пачуеш галасы лясных спевакоў». Знайшліся ў цэху і неабходныя матэрыялы, і ахвотнікі майстраваць вальеры. А калі ўсё было гатова, пастараліся мастакі. Яны ўпрыгожылі заднія сценкі вальераў малюнкамі з адлюстраваннем прыгожых пейзажаў. Зазелянелі кучаравыя беластольныя бярозкі, густыя хмызнякі, пралеглі сцяжынкi, а ў блакітнай далечыні цягнуецца гаі, пералес-

кі. Птушкам такая абстаноўка вельмі спадабалася.

Вось пастаянны жыхар нашых паркаў і лясоў — берасцянка. Побач, хітра паглядаючы круглым, як пацерка, вочкам, скача па галінках валасянка-завірушка, ціха напявае сваю песеньку шпак, капаецца ў жоўтым пяску палявы жаўрук, непадалёку ад яго ўладкавалася жаўтагрудая звычайная аўсянка. Выдзяляецца сваёй яркай, вогненнай афарбоўкай задумлівы снігір. Быццам хваючыся ад чужых вачэй, пералятае па ніжніх галінках дрэва невялікая, вёрткая птушачка, з грудкай колеру ранішняй зоркі. Гэта прыгажуня заранка. А на самай верхшэйняй дрэўца выступае дзёт старых сяброў — шчыгла і чыжа.

Жывуць у вальерах каналлянікі, уюркі, чачоткі, зелянушкі, якіх яшчэ называюць ляснымі канарэйкамі, дубанос, аўсянка-чаротавая, лясная завірушка і нават палявы верабей. А нядаўна Мікалай Васільевіч прынес у цэх двух соек і сіваграка. У асобным вальеры мi-тусяцца непаседлівыя сініцы. Супакоіўшыся на нейкі час, карцінна расселіся на галін-

ках белашчокая вялікая сініца і мініяцюрныя блакітніца, маскоўка і гаічка.

Нямала радасных мiнутаў прыносіць гэтае птушынае царства рабочым. У абедзённы перапынак яны з задавальненнем прыходзяць сюды адпачыць, паслухаць вясёлае шчабятанне.

На заводзе, але ў другім цэху, па ініцыятыве слесара Леаніда Гермацкага таксама створан куток жывой прыроды. Тут можна ўбачыць вавёрак, хвалістых папугаяў, іншых дэкаратыўных птушак. Спецыяльныя вальеры прызначаны для дрэпежных птушак: соў і каршуноў.

Дома ў Леаніда Гермацкага ўжо чатыры гады жыве крумкач Карлуша, які вымаўляе некалькі слоў, свабодна лятае на волі, а потым вяртаецца дамоў. Карлуша, акрамя таго, і артыст, здымаўся ў кінакарцінах на студыі «Беларусь-фільм».

На выстаўцы пёўчых і дэкаратыўных птушак, якая нядаўна адбылася ў Мінску, былі прадстаўлены птушкі М. Жукава і Л. Гермацкага.

А. СЕЧКА.

Веснавы эцюд К. ЯКУБОВІЧА.

СЦЕЖКАМІ ПЕСНЯРА

[Заканчэнне. Пачатак на 6-й стар.]

Першы нам трапіўся на вочы ў Свіранах невысокі, прысадзісты селянін. Мы з усёй шчырасцю (думалі зрабіць прыёмнае) далі яму: «Laba dienai!» — ведалі колькі слоў палітоўска. А ў адказ пачулі наша звыклае: «Дабрыдзень!» Як высветлілася, стрэчны — наш зямляк. Родам ён з-пад Пастаў. У Свіранах жыве не так даўно. Завуць яго Станіслаў Субач. Ён раскажаў нам пра Свіраны ўсё, што паспеў сам даведацца ад мясцовых жыхароў. Так, ад яго мы пачулі, што даўней Свіраны называлі яшчэ і Папоўкай. Нават зараз іншы раз хто-ніхто возьме ды і назаве паселішча гэтай назваю. Кажуць, нібыта тутэйшыя землі некалі належалі царкве і стаяла тут капліца наводчыбе.

«Я сёлета араў, — раскажаў Субач, — і разагнаў мяжу, дык з-пад дзірвана павыворваў шмат чарапіцы і цэгля... Думаю, што гэта ад той каплічкі... Але, выбачайце, — раптам схамянуўся дзядзька Субач, — чаму гэта вас усё цікавіць?»

Мы мусілі растлумачыць, што нас цікавіць у Свіранах. Крыху расказалі пра Багушэвіча, пра чыталі некалькі яго вершаў, у тым ліку і вершы «Бог не роўна дзеле» і «Праўда».

Слухаў нас дзядзька Субач уважліва, сур'ёзна.

Мы ўспомнілі, што бралі з сабой фотаздымкі паэта. Адзін з іх, той, на якім Ф. Багушэвіч зняты ў апошняй гады жыцця, — у сярмязе, з шырокай раскідзістай барадою і такімі ж доўгімі раскідзістымі вусамі, з тужлівым поглядам вачэй, мы падарылі дзядзьку Субачу. Ён доўга глядзеў на аблічча паэта, а пасля сказаў: «Мусіць жа, смелы быў чалавек, калі за мужыкоў герой стаў... Пастаўлю на століку, ля люстэрка, хай унукі глядзяць... Ды і суседзям будзе цікава».

Калі мы перадавалі ў рукі дзядзькі Субача партрэцік Багушэвіча, то напачатку і не падумалі, што ў гэтым моманце ёсць штосьці сімвалічнае. І толькі ўжо ў Мінску прыйшла думка, што Багушэвічаў партрэцік цяпер будзе і на той зямлі, на якой нарадзіўся наш славетны пясняр...

У Свіранах паэт пражыў усяго шэсць дзівячых гадоў. Але менавіта адсюль пачалося яго пазнанне свету. І шло яно праз самае блізкае: праз куванне зязюль, праз гаману ручаінак, спевы жаўрука ў небе, праз навакольныя гаі і жытнёвыя сцяжынкi.

Як і даўней, прывабнасці і прыгажосці Свіранам не пазы-

чаць і зараз. У прырэчных кустах цохкаюць салаўі, цінькаюць сініцы.

Нават буслам — гэтым велічным у сваіх памерах і палётах птахам — знайшлося месца на старадрэвіне. Дарэчы, старыя ліпавыя прысады ў Свіранах ахоўваюцца законам. Дзядзька Субач раскажаў нам цікавую гісторыю, як аднаго разу аштрафавалі яго суседа. І за што? За паваленую бураю прысадавую ліпу, якую ён паспяшаўся парэзаць на дрывы.

«Віна яго была толькі ў тым, — растлумачыў нам субяседнік, — што сусед мой своечасова не заявіў у сельсавет пра пагібель дрэва». Дзядзька Субач звязав гэтую пільную ўвагу да старых свіранскіх ліпавых прысад з павагай літоўскага народа да Ф. Багушэвіча.

Так яно было на самой справе ці не, але што на Літве людзі дбайныя да свае зямлі і прыроды, сумнявацца не давядзіцца. Згаданы тут факт вельмі яскравы.

У пазнейшыя гады Багушэвіч не раз сустракаўся са Свіранамі. Жывучы ў Вільні, ён часта праязджаў паўз іх па дарозе ў Кушляны. І кожны раз яго прыветна сустракалі і праводзілі ўсё тыя ж ліпавыя прысады.

Уладзімір СОДАЛЬ.

РАСТУЦЬ АПЕЛЬСІНЫ І ЛІМОНЫ

— Гадоў шэсць таму назад, — расказвае інжынер Свілагорскага лягаса Валерый Кухарэнка, — пасадзіў я драўляную скрыню, напоўненую зямлёй, костачку мараканскага апельсіна. Скрыня гэтая так і засталася ў маім бочым кабінцеце.

Напэўна, і сам Валерый Гаўрылавіч не чакаў, што хутка вырасце з костачкі апельсінавы куст. Кухарэнка стараўся даглядаць цеплалюбівую расліну, падразаў яе, фарміраваў крону.

— Зімой 1977 года, — працягвае расказ Валерый Гаўрылавіч, — апельсінавы куст зацвіў прыгожымі белымі кветкамі, а ў кастрычніку на ім з'явіліся першыя плады, якія я пачаставаў супрацоўнікаў нашага лягаса.

А лімоны? Яны таксама дасталі ў гэтую надзвычайную зіму. Праўда, ніякі мароз ім не страшны, бо растуць яны ў аранжарэі цэлюлозна-папяровага завода. Растуць яны з кветкамі, якія займаюць тут 800 квадратных метраў...

Гумар

Цёмнай ноччу пасярод раз'юшанага акіяна церпіць бедства карабэль. Ратуюцца ўсяго два чалавекі — муж і жонка. Трымаючыся за абломак дошкі, жонка гаворыць дрыжачым голасам:

— Божа, страшней за гэта з намі нічога не магло здарыцца!

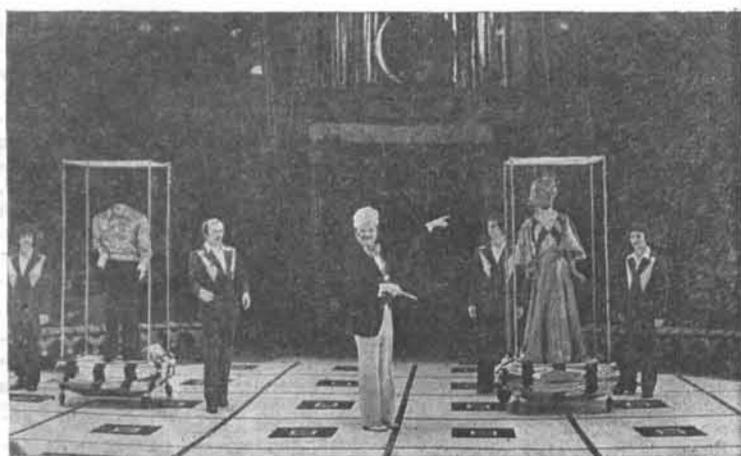
— Магло, — падумаўшы, адказаў муж. — Я спачатку збіраўся ўзяць білеты на

гэты параход не толькі туды, але і «назад».

Дама прыйшла да хірурга і напросіла зрабіць якую-небудзь аперацыю.

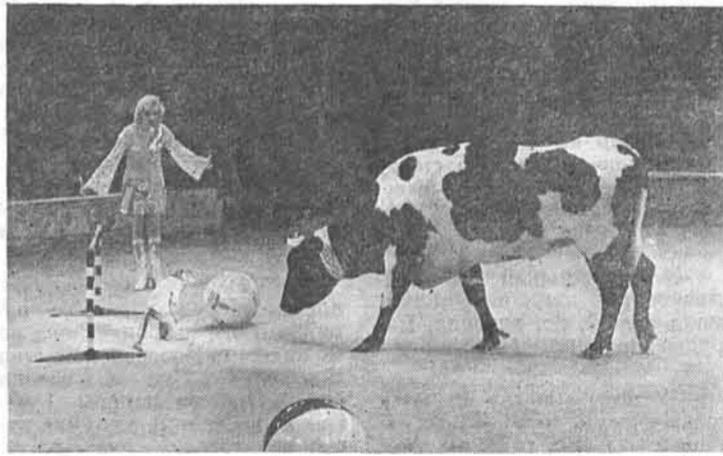
— Як гэта «якую-небудзь»? — здзівіўся хірург.

— Бачыце, калі я прыду да вас, каб зрабіць аперацыю, я буду прымаць удзел у гэтым, таму што ў мяне было ніякай аперацыі і я ніяма пра што гаварыць...

На арэне Мінскага дзяржаўнага цырка — чарговая прэм'ера. Галоўны нумар — ілюзійнае рэзю пад кіраўніцтвам народнага артыста Азербайджанскай ССР Х. Абдулаева. Кожны нумар

разнастайнай праграмы цёпла прымаецца маленькімі і дарослымі глядачамі. Вялікае задавальненне атрымліваюць таксама аматары цыркавага мастацтва ад выступленняў дрэсі-

роўшчыцы В. Сіманавай, акрабатаў М. і Я. Юсупавых, клоўнаў С. Багуслаева, У. Панамарова, А. Савіцкага і іншых удзельнікаў гэтага цікавага прадстаўлення.

НА ЗДЫМКАХ: на арэне — ілюзійніст, народны артыст Азербайджанскай ССР Х. АБДУЛАЕУ; выступае дрэсіроўшчыца В. СІМАНОВА. Фота Ч. МЕЗІНА.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС

МІНСК-ГСП,
ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44-
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97,
33-02-80, 33-03-15,
33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі. Зак. 528